

Steponas Kolupaila

Lietuvos geodezininkas, hidrologas, technikos mokslų daktaras, Lietuvos upių hidrologijos pradininkas, profesorius. Gimė 1892-09-14 Tuminiškėse, Daugpilio apskrityje. Mirė 1964-04-09 Saut Bende (Indianos valstija, JAV).

1911 m. aukso medaliu baigęs Mintaujos gimnaziją studijavo Maskvos matavimų institute, kurį baigęs įgijo geodezijos inžinieriaus specialybę. Nuo 1917 m. dėstė šiame institute ir iki 1918 m. studijavo Maskvos žemės ūkio akademijoje. 1921 m. atvyko į Lietuvą. Šiam apsisprendimui buvo svarbus klasės draugo Kazio Bizausko, Vasario 16-osios Akto signataro, tuometinio švietimo ministro, paraginimas grįžti. Iš jo gavo pirmąją užduotį – organizuoti meteorologinių stočių tinklą. Pirmoji darbo vieta 1922–1926 m. – Dotnuvos žemės ir miškų ūkio technikumas. Nuo 1922 m. dar dėstė Lietuvos universitete (nuo 1930 m. Vytauto Didžiojo universitetas); 1935–1940 m. – Statybos fakulteto dekanas, nuo 1937 m. – Hidrotechnikos katedros vedėjas. Nuo 1940 m. – ordinarinis profesorius. 1923 m. įsteigė Plentų ir vandens kelių valdybos Hidrometrinį biurą ir iki 1930 m. jam vadovavo. 1933 m. su kitais Kaune įkūrė Lietuvos fotomėgėjų sąjungą; iki 1937 m. buvo jos pirmininkas. 1937 m. pirmasis Lietuvoje pradėjo naudoti fotografijoje spalvotas skaidres. 1935–1940 m. – Energijos komiteto Vandens jėgų skyriaus vedėjas. 1941–1944 m. – Hidrologijos ir hidraulikos katedros vedėjas. 1923 m. jam suteiktas docento, 1926 m. – ekstraordinarinio profesoriaus, 1940 m. – ordinarinio profesoriaus vardas. Nuo 1941 m. – Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys.

Nemažai laiko skyrė visuomeninėms organizacijoms. Jis priklausė studentų skautų Vyčio korporacijai, rašė straipsnius „Skautų aidui“, skaitė paskaitas, pasakojo kelionių išpūdžius. Propagavo vandens turizmą. 1933 m. „Skautų aidas“ išleido jo knygėlę turistams „Mūsų vandens keliai“. Skaitė paskaitas apie Amerikos techniką: uztvankas, tiltus, transokeaninius laivus milžinus,

dangoraižius, organizavo ekskursijas į Latviją, kur apžiūrėjo ant Dauguvos statomą hidroelektrinę, buvo aktyvus Lietuvos fotomėgėjų draugijos narys, vėliau pirmininkas, dalyvaudavo parodose.

Daug laiko paskyrė Nemuno tyrinėjimams, kurių dalį aprašė populiarioje knygoje „Nemunas“. Jis keliaudavo ne tik Nemunu. Vadovavo plaukimui baidarėmis Lietuvos upėmis ir ežerais, 1936 m. aplankė didžiųjų užtvankų statybą JAV ir Kanadoje, įvairiu metu lankėsi Lenkijoje, Italijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Maroke.

Profesorius S. Kolupaila – Lietuvos upių hidrologinių tyrimų pradininkas. Iki 1944 m. paskelbė 96 veikalus ir straipsnius iš hidrologijos, daugiausia apie Lietuvos upes. Sudarė formulę upių didžiausiems debitams ir naują metodą upių žiemos debitams skaičiuoti, apskaičiavo kai kurių upių nuotėkį, paskelbė išvadas apie Nemuno nuotėkį ties Smalininkais per 121 metus. Rūpinosi meteorologijos stočių Lietuvoje įsteigimu ir jų technine įranga. Parengė hidrometrinio metraščio 2 tomus (1929, 1930), parašė monografijas apie Nevėžį (1936), Nemuną (1940), knygą „Hidrometrija“ (1918, rusų k.; 1939–1940, 2 t. lietuvių k.), pirmąjį lietuvišką hidraulikos vadovėlį „Hidraulika“ (1947). Išleido unikalią pasaulyje paskelbtų publikacijų hidrometrijos klausimais bibliografiją „Bibliography of Hydrometry“ (1961), kurioje apžvelgti keliasdešimčia kalbų paskelbti šios srities moksliniai darbai nuo viduramžių iki XX a. vidurio.

Artėjant frontui, Kolupailų šeima traukėsi iš Lietuvos. Kaip ir visi, tikėjosi greitai sugrįžti. Deja, profesorius Lietuvos daugiau nebepamatė. 1944–1948 m. gyveno Vokietijoje, lietuvių tremtinių Kempteno stovykloje; ten įsteigė Aukštuosius technikos kursus, jiems vadovavo ir dėstė. Mokytojavo Maironio gimnazijoje, dėstė Jungtinių Tautų pagalbos ir atkūrimo administracijos universitete (Miunchenas). 1948–1963 m. – Notre Dame'o universiteto (Indianos valstija, JAV) profesorius.

1928 m. apdovanotas LDK Gedimino III laipsnio ordinu. 1992 m. Kaune, K. Grybausko g. 28, prie namo, kuriame 1925–1944 m. gyveno akademikas S. Kolupaila, atidengta memorialinė lenta, o 1995 m. Aleksoto gatvė pavadinta jo vardu.

Parengė

LMA Organizacinio skyriaus
vyriausioji specialistė Valerija Paškauskienė

Naudoti šaltiniai:

LMA archyvas, Asmens byla.

Kačerauskienė, A. Didis mokslininkas, kilnus žmogus, sektinas lietuvis. XXI amžius, 2007, Nr. 66(1563).

Visuotinė lietuvių enciklopedija.